

90 rokov Červeného kríža na Slovensku

Prvé stopy o činnosti Červeného kríža na území Slovenska vedú do roku 1881, kedy začala vyvíjať činnosť zemská pobočka Spoločnosti Červeného kríža krajín Svätej maďarskej koruny ako pomocná dobrovoľná organizácia vojenskej zdravotnej služby. V roku 1881 vznikli župné a mestské výbory a mestské obvody ČK v Banskej Bystrici, Banskej Štiavnici, Bratislave, Levcích, Liptovskom Hrádku, Liptovskom Mikuláši, Liptovskej Osade, Lučenci, Lubochni, Ružomberku, Skalici, Trebišove, Trnave, Zlatých Moravciach a Žiline. V nasledujúcich rokoch k nim pribudli ďalšie. Okrem sociálnej pomoci sa intenzívne zaoberali vytváraním všestranných podmienok na plnenie úloh pre prípad vojny. Bez ich všestrannej pomoci by počas 1. svetovej vojny nebola možná činnosť žiadneho zdravotníckeho zariadenia na území Slovenska.

Dobrovoľné ošetrovatelky ČK v Turč. Sv. Martine počas 1. svet. vojny

Začiatok histórie 6. február 1919

Novodobá história Červeného kríža na Slovensku sa začala písať 6. februára 1919, kedy v Československej republike vznikol Československý Červený kríž (ČsČK). Jeho prvou predsedníčkou sa stala dcéra prezidenta T. G. Masaryka, PhDr. Alica Masaryková. Dňa 11. januára 1920 bol ČsČK prijatý za člena Ligy spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca v Ženeve.

Od júla 1919 pôsobila na Slovensku Divízia ČsČK pre Slovensko so sídlom v Trenčíne, neskôr v Bratislave, od roku 1924 v Martine. V prvých rokoch existencie pomáhal ČK ľuďom postihnutým vojnou, zabezpečil obrovskú materiálnu pomoc zo zahraničia pre nemocnice, deti a pacientov, bojoval proti epidémiám, tuberkulóze, sprostredkoval komunikáciu s vojnovými za-

Dobrovoľné sestry ČK v nemocnici počas vyšetovania pacientky 1931

jatcami, budoval sieť sociálno-zdravotných staníc pre matky s deťmi, útulky pre osamelé matky, jasle, sirotince, detské letné prázdninové osady, školiť dobrovoľné ošetrovatelky ČK. Posielal chorých do ústavov a sanatórií, pomáhal pri živelných pohromách, rozvíjal zdravotnícku osvetu. Od roku 1921 sa v rámci Dorastu ČsČK všestranne staral o školskú mládež a učňov, od roku 1922 v spolupráci so Zemskou hasičskou jednotou na Slovensku školiť samaritánov, organizoval automobilové stanice prvej pomoci. V roku 1926 v spolupráci so Spolkom slovenských žien Živena otvoril v Martine Ústav Milana R. Štefánika, v ktorom pôsobila Škola pre sociálno-zdravotnú starostlivosť, z ktorej v roku 1932 vyšli prvé diplomované zdravotné sestry na Slovensku.

Alica Masaryková - zakladateľka Československého Červeného kríža

Hospodárska kríza 20-tych rokov 20. storočia

V časoch hospodárskej krízy nahrádzal ČsČK svojou široko rozvinutou koncepciou činnosťou nedostatky štátnej správy, najmä v starostlivosti o deti, školskú mládež, chorých, starých a chudobných. Rozdával šatstvo, poriadal stravovacie akcie, zriaďoval sirotince, chudobince, stravovacie zariadenia pri školách, vybudoval Preventorium pre deti ohrozené tuberkulózou i sanatórium, spravoval niekoľko nemocníc, pomáhal tisícom vysťahovalcov. ČsČK poskytol pomoc i zahraničiu (v roku 1921 uskutočnil

Ošacovacia akcia, 1945

zbierku šatstva a obuvi pre ruských utečencov v Petrohrade a Moskve, v marci 1922 poskytol niekoľko vagónov šatstva a potravín pre hladujúcich obyvateľov ruskej Samary).

Činnosť ČK počas 2. svetovej vojny

Po rozpade Československej republiky násilne zanikol Červený kríž v Čechách a na Morave. Na Slovensku sa činnosť ČK

podarilo udržať v rámci samostatnej Spoločnosti Slovenského ČK, od roku 1942 Slovenského ČK. Zákon a Štatút o Slovenskom ČK striktnie určil organizačnú štruktúru a prioritné plnenie úloh v oblasti pohotovostných zložiek ČK, ich orientáciu i zameranie, čo odradilo tisíce členov. Činnosť ČK

sa oklieštila o sociálno-zdravotnú oblasť aj činnosť Dorastu ČK. Členovia ČK sa bez ohľadu na vtedajšie vedenie Slovenského ČK a bez ohľadu na nebezpečenstvo aktívne zapájali do odbojovej činnosti, zachraňovali

Členovia ČsČK a samaritáni v Banskej Bystrici okolo roku 1933

utečencov z Protektorátu Čechy a Morava, z Poľska, väzňov z transportov a pochodov smrti, ošetrovali ranených a chorých, dodávali lieky, obvazový materiál, pomáhali v oblastiach postihnutých bombardovaním, darovali krv, pomáhali desiatkam evakuantov. Počas Slovenského národného povstania, po jeho potlačení a v časoch oslobodzovania republiky sa do činnosti a priamej pomoci raneným, chorým a zajatcom zapojili tisíce dobrovoľných i diplomovaných sestier ČK, samaritánov a samaritánok, sanitárov, lekárov, členov, funkcionárov i dobrovoľníkov ČK, desiatky z nich obeťovali svoje životy.

Členky ČK počas 2. svetovej vojny vo Vrútkach

Povojnové obdobie

Po skončení 2. svetovej vojny sa v Československej republike obnovil ČsČK, ktorý aktívne pomáhal desiatkam tisícov repatriantov, odstraňoval hrozné následky vojny, zabezpečil materiálnu i zdravotnícku pomoc z celého sveta, pátraciú službu ČsČK zaplavili tisíce žiadostí pátrania po nezvestných. V Bratislave sa obnovila činnosť Divízie ČsČK na Slovensku, ČK nadviazal na rozsah i zameranie činnosti v duchu tradícií I. ČSR. Obnovil prípravu ošetrovateliek ČK, samaritánov, dopravnú zdravotnú službu, prevzal Školsko-zdravotnú službu vo všetkých školách na Slovensku, obnovil činnosť Dorastu ČsČK i tradíciu Mierových slávností ČsČK, z ktorých vznikol Svetový deň Červeného kríža (8. máj). Po roku 1949 prešiel majetok ČK do spoločnej pokladnice štátu.

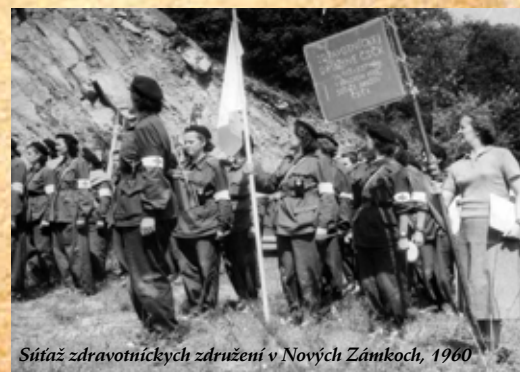

Detské jasle ČK v Turč. Sv. Martine

Obdobie rokov 1949 - 1989

Aj v zmenených podmienkach odviedol ČsČK mnoho prospešnej práce. Kvôli politickej situácii sa síce z jeho činnosti vytratili tradičné charitatívne činnosti, ale nahradili ich iné. Štát prevzal starostlivosť o zdravie ľudí, sociálne zabezpečenie, osvetu, výchovu a kultúru, ale ČsČK jeho činnosť vo väčšine prípadov úspešne doplnal. Náročné úlo-

Súťaž zdravotníckych združení v Nových Zámkoch, 1960

hy začal ČsČK plniť v dobrovoľnom darcovstve krvi (od roku 1960 v bezpríspevkovom darcovstve krvi), v zaisťovaní dobrovoľných zdravotníckych a sociálnych služieb. Vytváral Stanice prvej pomoci, zdravotnícke hliadky, zdravotnícke družiny, hliadky mladých zdravotníkov, záujmové zdravotnícke krúžky, školské

dobrovoľné sestry, mladých zdravotníkov i ľudových hygienikov. Zameriaval sa na školenia obyvateľstva v prvej pomoci, školské zdravotnícke družiny. Rozvíjal doplnkovú ošetrovateľskú a opatrovateľskú službu v rodinách, aktívne pomáhal pri celoštátnom očkovaní proti detskej obrne, usporadúval letné detské tábory pre zdravotne postihnuté deti, organizoval Vodnú záchrannú službu. Organizoval študijné strediská pre deti

a mládež, zdravotné výchovné hry pre deti v materských a základných školách, poskytoval humanitárnu pomoc do zahraničia.

Vznik samostatnej Národnej spoločnosti Slovenský Červený kríž

Politické a spoločenské zmeny v závere roku 1989 umožnili ČsČK návrat k nezávislosti a samostatnosti, ale aj k niektorým charitatívnym činnostiam. ČsČK sa vrátil k dôslednému dodržiavaniu siedmych základných princípov medzinárodného hnutia Červeného kríža.

V súvislosti so zánikom československej federácie došlo k zmene i v ČsČK. Od 1. 1. 1993 sa ČsČK rozdelil 8. a 9. mája 1993 sa jeho časť na území SR transformovala v Slovenský Červený kríž (SČK), ktorý bol dňa 25. 10. 1993 prijatý do Medzinárodnej federácie Červeného kríža a Červeného polmesiaca.

Aj v súčasnosti, keď má SČK úplne iné postavenie a obsah jeho práce sa zmenil, stále aktuálne sú slová Henryho Dunanta: „Pomôžme všetci! Všetci sa každodenne z plných síl snažme o úprimnosť a odpustenie, o dobrotu a lásku, s odvahou a nádejou, že svet bude bez vojen a budeme žiť v mieri.“

*Mgr. Jana Pohanková
PhDr. Zora Mintálová*

